

Виникнення соціології як науки про суспільство

План

1. . Культурно-історичні умови виникнення соціології.
2. Початок соціології як науки.
3. Етапи соціології.

нфуцзй (Кун-Фу-Цзи),

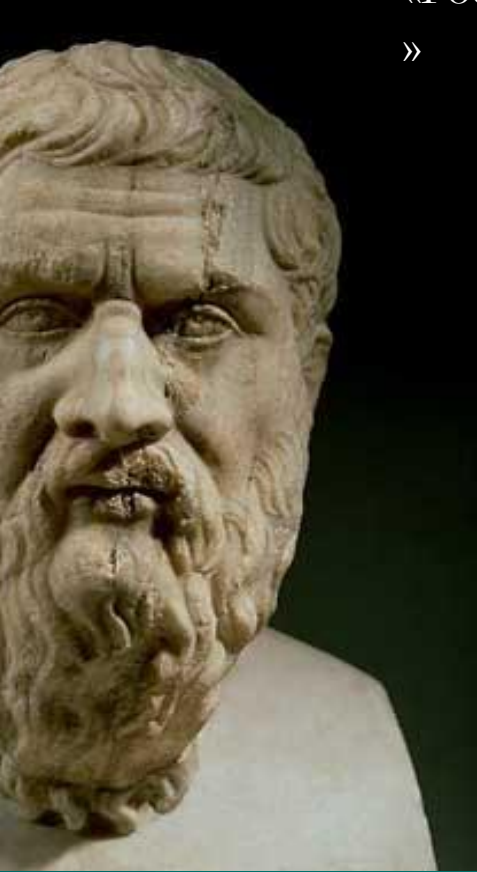

Основной вопрос легизма (как и конфуцианства): как управлять обществом?

Легисты выступают за то, чтобы управлять обществом путем государственного насилия, опирающегося на законы. Таким образом, легизм — философия сильной государственной власти. государство — главный регулирующий механизм общества и, следовательно, имеет право вмешиваться в общественные отношения, экономику, личную жизнь граждан.

Мнения про суспільство в античній філософії

Трактат
Платона
«Государство»
»

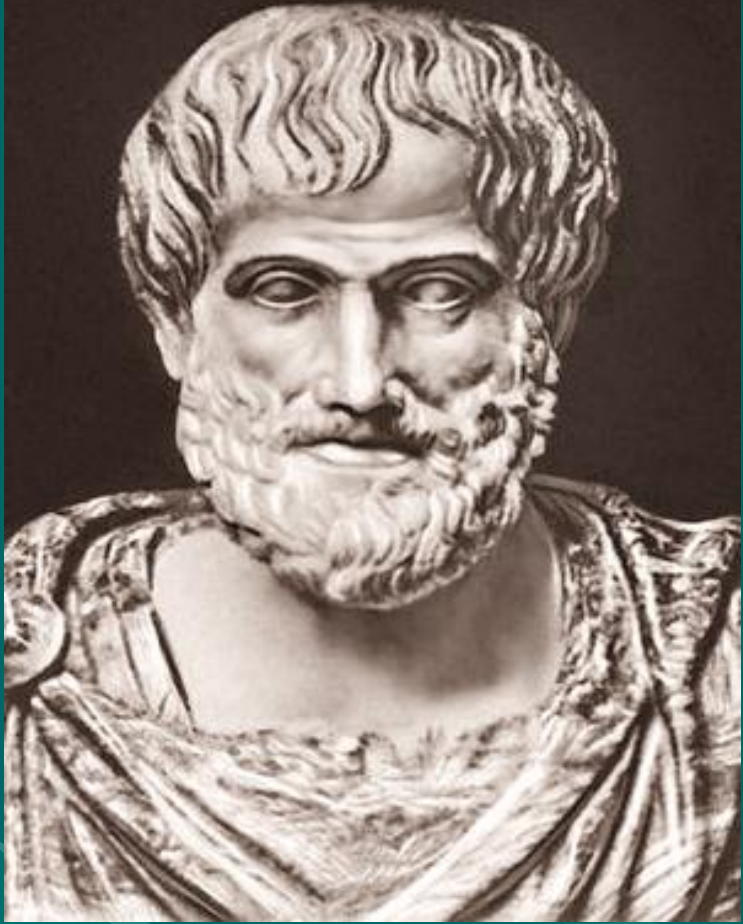

Описывается модель идеального государства по мнению Платона. Низшие слои общества - производители и воины. Правителями философы, создают наилучшие законы для недопущения кризиса государственных форм — аналогия с «правлением знающих». Политический идеал Платона — это стабильность государства общества, ради чего можно смириться с неравенством сословий. Всеобщее благо превыше личного.

«Миф о пещере»

Считается краеугольным камнем платонизма. Пещера представляет собой чувственный мир, в котором живут люди. Подобно узникам пещеры, они полагают, что благодаря органам чувств познают истинную реальность. Однако такая жизнь — всего лишь иллюзия. Истинного мира идей до них доходят только смутные тени. Философ может получить более полное представление о мире идей, по задавая себе вопросы и ища на них ответы. Однако бессмысленно пытаться разделить полученное знание с толпой, которая не может оторваться от иллюзий повседневного восприятия.

Арістотель визначає державу (греч. πόλις) як спілкування греч. κοινωνία), організоване заради спільного блага. Цим держава протиставляється сім'ї (греч. οἶκος) — спілкуванню, що виникло природнім шляхом для задоволення щоденних потреб (с. 377, 1252b). Сім'ї, об'єднані в поселення (греч. κώμη), становлять невід'ємну частину держави (с. 380, 401).

мета, яку ставить перед собою Арістотель в «Політиці», — теоретична побудова ідеального поліса.

Аристотель (др.-греч. Ἀριστοτέλης; 384 до н. е., Стагир — 322 до н. е., Халкида, остров Евбея). Ученик Платона. С 343 до н. е. — вихователь Александра Македонського.

Thomas Hobbes; *5
Вестмінстер, Вілшир,
1588-1679,
англійський філософ.

Введення поняття «природний стан людей» створило такий – собі порівняльний еталон завдяки якому можна порівнювати різні стани суспільства і держави. «Природний стан людей» – Можливість людей заважати іншим людям у досягненні своїх цілей. Такий устрій суспільства створює «війну всіх проти всіх». Зупинити цю «війну», за вченням Гоббса можна лише організувавши суспільство створивши домовленість між людьми. Домовленість є штучною і формальною, тож, забезпечити її виконання може лише головний володар, верховна влада, який зможе існувати лише після того, як суспільство відмовиться від певних своїх прав. На думку Гоббса лише у такий спосіб закони штучні і соціальні можуть утвердити свої позиції у суспільстві, виштовхнути його природний устрій.

Левіафан,
або Суть, будова і
повноваження держави
церковної та світської

Титульний аркуш 1651 р.

- Впровадив термін “соціологія Огюст Конт (1798-1857), “societas” (суспільство) та грецького “logos” (вчення) який ототожнював соціологію з суспільствознавством, що охоплює всі галузі знань про суспільство.

Конт запропонував відмовитися від тлумачень суспільства і створення позитивної (грунтованої на досвіді людини) доказової соціальної теорії, роль якої вбачав у спостереженні, описі і систематизації фактів, процесів суспільного життя.

О.Конт спочатку наводить визначення суспільної науки як “соціальної фізики”, а потім – як “соціології”.

- Розвиток суспільства, за Контом, підлягає тим самим законам, що і природа, тому *соціологія є частиною природознавства.*

Солідаризм (фр. *solidarisme*, від фр. *solidaire* — діючий заодно) — стратегія мобілізації соціуму в період серйозних криз або загроз. Різко підвищує мобілізаційні можливості соціуму й його ефективність за рахунок синергетичного ефекту, який виникає при усвідомленні різними соціальними групами спільності інтересів і здійснення ними погоджених дій. С

В основі вчення Дюркгейма — концепція соціологізму (принцип специфічності й автономності соціальної реальності).

Суспільство становить особливу надіндивідуальну реальність, яка поєднує людей в єдине ціле і встановлює між ними солідарність особливого роду, а тому відмінна від звичайної механічної суми індивідів.

Роль соціальних фактів у поведінці людей вчений продемонстрував у своїй книзі "Самогубство". Навіть такий вчинок, як самогубство, який, на перший погляд видається зумовленим лише особистими чинниками, насправді є соціальним фактом. Воно продукт тих значень, очікувань і угод, які виникають у процесі спілкування людей між собою. Індивіди, які мають потужнішу сітку соціальних зв'язків є менше схильними до самогубств, ніж індивіди, які слабо пов'язані з життям груп.

Атеїсти частіше вдаються до суїциду, ніж віруючі люди, самотні — частіше, ніж сімейні, військові — частіше ніж цивільні, а під час мирного часу — частіше, ніж під час воєн і революції. Виходить самогубство є більш характерним для представників певних соціальних груп, а відтак — воно є явищем соціальним. Тобто, якщо вчинками людини керує її свідомість, а це свідчить, **що значною мірою вона належить не самому індивіду, а соціальному цілому, частиною якого вона є.**

- *Наприкінці XIX – на поч. XX ст.* у наукових дослідженнях суспільства, поряд з економічними, демографічними, правовими та іншими аспектами, став виокремлюватися і **соціальний**, відповідно предмет соціології обмежувався вивченням соціальних аспектів суспільного буття.

Еміль Дюркгейм (фр.
Émile Durkheim; МФА: [emil
dʏʁkɛm]; 15 квітня 1858,
Епіналь, Франція — † 15
листопада 1917 Париж,
Франція) — французький
соціолог і етнолог.

- Першим застосував вузьке трактування соціології як науки Еміль Дюркгейм (1858–1917) — французький соціолог і філософ, який створив французьку соціологічну школу.
- Завдяки Дюркгейму соціологія зосередилася на вивченні соціальних процесів і соціальної структури суспільного життя, тобто оформилася як окрема галузь знань, що межує з іншими суспільними науками — історією, філософією, політекономією.

- Сьогодні існують майже 100 визначень соціології, що говорить про розбіжності у поглядах на соціологію.
- Наприкінці ХХ ст. стала домінувати активістська соціологія, яка в трактуванні предмета науки на перше місце висунула активний чинник у соціальних відносинах – суб'єкт дії, виділила поняття “соціальна спільнота” як основоположну категорію соціологічного аналізу.

- Соціальна спільнота – сукупність людей (сім'я, плем'я, етнос тощо), об'єднана відносно стійкими соціальними зв'язками, відносинами, яка має загальні ознаки, що надають їй неповторної своєрідності.

- Предметом вивчення соціології є: окремі аспекти, особливості, відносини, об'єкта дослідження, або свідомість і поведінка людини в конкретній соціально-економічній ситуації, які обумовлюють появу різних соціально-демографічних, національних, соціально-професійних структур..
- Об'єктом соціологічного пізнання є сукупність соціальних зв'язків і соціальних відносин.

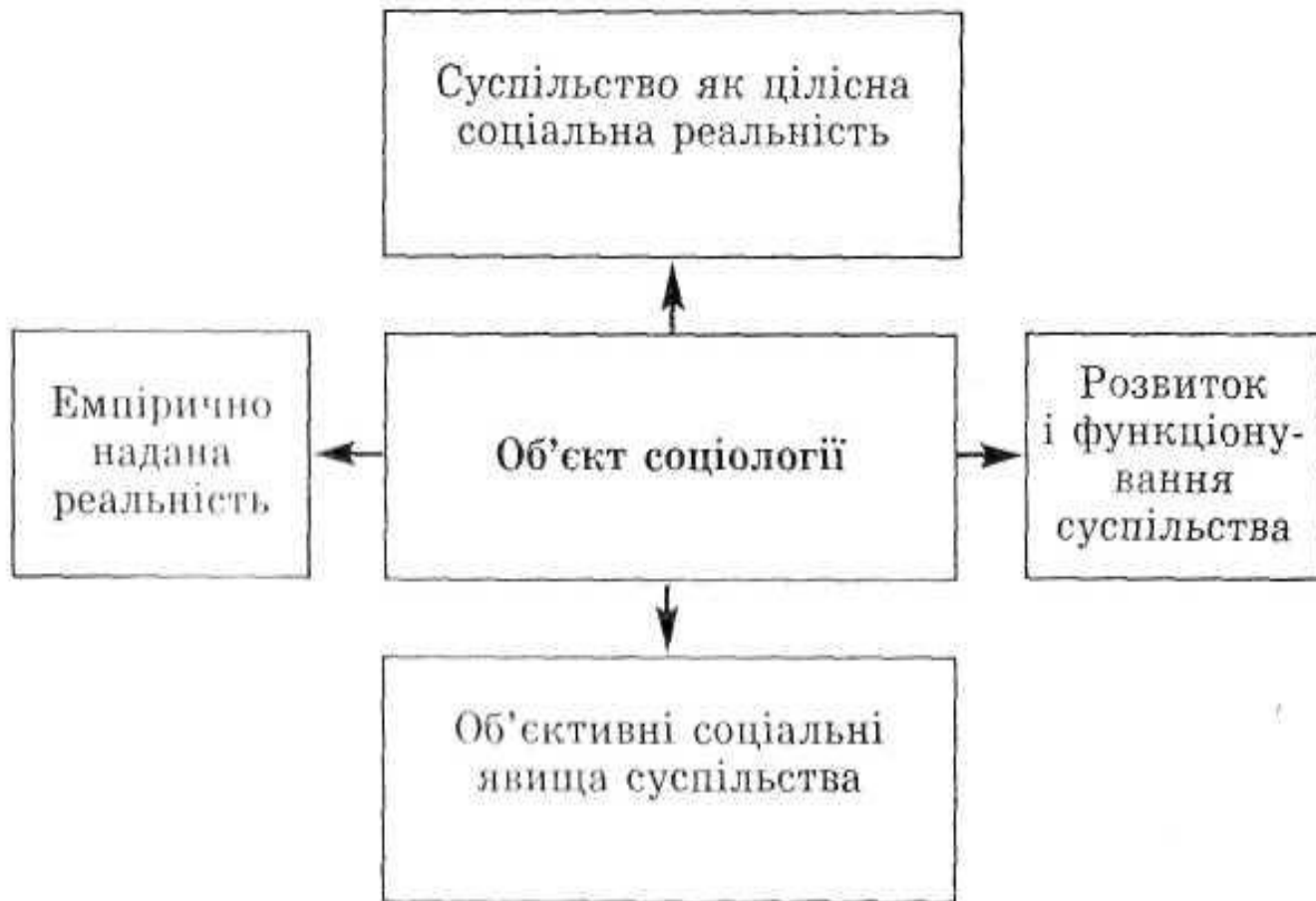

Схема 2. Об'єкт соціології

Закони соціології.

- Соціальний закон — об'єктивний і повторюваний причинний зв'язок між соціальними явищами та процесами, які виникають внаслідок масової діяльності людей або їх дій.
- Соціальні закони *визначають відносини* між різними індивідами та спільнотами, *виявляючись в їх діяльності.*

За масштабом реалізації

СОЦІАЛЬНІ ЗАКОНИ ПОДІЛЯЮТЬСЯ НА:

загальні

специфічні

- Загальні закони діють в усіх суспільних системах (напр. закон товарно-грошових відносин)

- специфічні – обмежені однією чи кількома суспільними системами (напр. закон первинного нагромадження капіталу).

За способом вияву соціальні закони

ПОДІЛЯЮТЬ НА:

ДИНАМІЧНІ

СТАТИЧНІ (стохастичні)

- Динамічні закони визначають напрям, чинники і форми соціальних змін, фіксують жорсткий, однозначний зв'язок між послідовністю подій у конкретних умовах.

- Статичні закони – не детермінують соціальні явища, а відображають головні напрями змін, їх тенденцію до збереження стабільності соціального цілого.

Категорії соціології

Розрізняють **дві** основні групи категорій соціології:

- 1. Категорії, *що пояснюють статику суспільства*, його структуру з виокремленням її основних підсистем та елементів (напр. “соціальна спільність”, “соціалізація”, “соціальна група”, “соціальний контроль”...)
- 2. Категорії, *що характеризують динаміку суспільства*, його основні зміни — причини, характер, етапи тощо. (напр. “соціальний розвиток”, “соціальний протест”, “соціальна мобільність”...).

Більш поширеним є підхід, за яким **виділяють** три групи категорій:

- 1. *Загальнонаукові категорії* (“суспільство”, “соціальна система”, “соціальний розвиток” тощо).
- 2. *Безпосередні соціологічні категорії* (“соціальний статус”, “стратифікація”, “соціальний інститут”, “соціальна мобільність” тощо).
- 3. *Категорії дисциплін, суміжних із соціологією* (“особистість”, “сім’я”, “соціологія політик”, тощо).

Соціальне (лат. *socialis* – товариський, громадський) – сукупність певних рис та особливостей суспільних відносин, інтегрована індивідами, спільнотами у процесі спільної діяльності в конкретних умовах, яка виявляється в їх стосунках, ставленні до свого місця в суспільстві, явищ і процесів суспільного життя.

Соціальні відносини - самостійний, специфічний вид суспільних відносин, які виражають діяльність соціальних суб'єктів, зумовлену їх неоднаковим становищем у суспільстві та роллю в суспільному житті.

Місце соціології в системі наук:

2. Структура соціології

Більшість вчених дотримуються думки про *трирівневу структуру соціології*, яка передбачає такі **рівні соціологічного знання**:

- ✓ теоретична соціологія,
- ✓ спеціальні соціологічні теорії
- ✓ емпіричні дослідження.

- Теоретична соціологія – на цьому рівні суспільство вивчають як єдиний соціальний організм, акцентуючи на глобальних проблемах.
- Теоретична соціологія охоплює різноманітні течії, школи, напрями, які зі своїх методологічних позицій пояснюють розвиток суспільства.
- Вона має самостійний статус із вищим рівнем достовірного, узагальнюючого знання про соціальні процеси, формування і розвиток соціальних відносин, про закономірності соціального життя.

□ Спеціальні соціологічні теорії вивчають закономірності розвитку окремих соціальних спільнот, функціонування соціальних інститутів і процесів.

□ Функції спеціальних соціологічних теорій полягають у виробленні науково обґрунтованих рекомендацій для управління соціальними процесами у короткостроковій перспективі та в окремих сферах суспільного життя.

Класифікація спеціальних соціологічних теорій:

- 1. Спеціальні соціологічні теорії – вивчають соціальні закони, закономірності функціонування і розвитку соціальних спільнот (теорія соціальної структури, теорія соціальної стратифікації, теорія соціальних систем, теорія соціального розвитку, теорія соціальних конфліктів).
- 2. Галузеві соціологічні теорії – вивчає окремі сфери суспільного життя і форми масової свідомості (соціологія праці, соціологія науки, освіти, дозвілля).
- 3. Особлива група – соціологічні теорії (соціологія особистості, соціологія молоді, соціологія моралі тощо).
- 4. Соціологічні теорії вузького значення (теорія бюрократії, теорія референтних груп, теорія мотивації тощо).

Емпіричні соціологічні дослідження.

- В емпіричному дослідженні предметом аналізу стають різноманітні дії, характеристики поведінки, погляди, настрої, потреби, інтереси, мотиви людей, відображення соціальної реальності у фактах людської свідомості.

3. Функції соціології

Гносеологічні:

- - теоретико-пізнавальна;
- - світоглядно-ідеологічна.

Соціальні:

- - практико-перетворювальна;
- - прогностична;
- - критична;
- - гуманістична;
- - описова;
- - інформаційна;
- - соціального контролю;
- - соціального управління.